

Received-Makale Geliş Tarihi 09.07.2024
Published-Yayınlanma Tarihi 31.10.2024
Volume-Cilt (Issue-Sayı), ss/pp 11(112),2103-2113

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.12704598

Dr. Öğr. Gör. Selda Külekçi

<https://orcid.org/0000-0002-0238-4904>

Giresun Üniversitesi, Tirebolu İletişim Fakültesi, Giresun/TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/05sraq822>

Medyada Muhafazakâr Aile Temsili: Kızılıcak Şerbeti Dizisi Örneği

Conservative Family Representation in the Media: The Example of Cranberry Sherbet TV Series

ÖZET

Medyanın gücü sadece iletişim alanında değil, tüm alanlarda kendini göstermektedir. Medyada yayınlanan dizi ve filmler insanları etkilemekte ve davranış biçimlerini değiştirebilmektedir. Dizi ve filmlerde ortaya çıkan anlatım biçimleri, insanların kendilerine örnek olabilecekleri düşünülerek hazırlanmalıdır. Medya iletişimde televizyon ve içerikleri en önemli iletişim araçları arasında ilk sırada gösterilmektedir. Diziler, insanların alışkanlıkları ya da kültürel değerleri üzerine hazırlanmakta ve etkilerde bulunmaktadır. Dizilerdeki karakterler ile bütünleşen insanlar olduğu gibi bir toplumu yansıtan diziler de sunulmaktadır. Bu nedenle çalışmanın temel amacı, medyada sunulan dizilerin muhafazakâr izleyiciler üzerine etkilerinin incelenmesidir. Çalışmada Kızılıcak Şerbeti dizisi üzerine nitel bir araştırma yapılmış, dizinin muhafazakar izleyiciler arasındaki etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, Kızılıcak Şerbeti adlı dizinin muhafazakâr aile yapısını bozumuna uğrattığı şekilde kodlar içerdiği, dizide muhafazakâr aile ve bireylerine yönelik negatif bir temsili söz konusu olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, dizide temsil edilen muhafazakâr bireylere yönelik algılamaya çalışması yapılmıştır. İzleyicilerin dizide temsil edilen muhafazakâr bireyleri nasıl algıladıkları, dolayısıyla toplumsal algının muhafazakâr anlayış çerçevesinde nasıl yönlendirildiğine dair verilerle ulaşılabileceği de çalışmanın sonuçlarından bir diğeri olarak ifade edilebilir. Çalışmanın diğer sonuçlarından biri de dizinin ve karakterlerin muhafazakâr aile yapısını temsil ettiğidir. Ayrıca, dizideki muhafazakâr aile erkeklerinin toplumsal aile yapısına uygun olmayacak şekilde sadakatsiz olarak tasvir edildiği, bu durumda hem muhafazakâr olarak hayatını devam ettiren insanlar hem de toplumsal yapı için uygun olmayan bir durum olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhafazakarlık, Aile, Muhafazakâr Aile, Dizi Film

ABSTRACT

The power of the media manifests itself not only in the field of communication but in all areas. TV series and movies published in the media can influence people and change their behavior. The narrative styles that appear in TV series and movies should be prepared considering that people can set an example for themselves. In media communication, television and its contents are ranked first among the most important communication tools. TV series are prepared and influence people's habits or cultural values. Just as there are people who integrate with the characters in the TV series, TV series that reflect a society are also presented. Therefore, the main purpose of the study is to examine the effects of TV series presented in the media on conservative viewers. In the study, qualitative research was conducted on the Kızılıcak Şerbeti series and the effects of the series among conservative viewers were tried to be examined. As a result of the study, it was revealed that the series called Kızılıcak Şerbeti contains codes that disrupt the conservative family structure and that there is a negative representation of conservative families and individuals in the series. Additionally, a reception study was conducted for the conservative individuals represented in the series. Another of the results of the study can be stated as one of the results of the study that data can be obtained on how the audience perceives the conservative individuals represented in the series, and therefore how the social perception is guided within the framework of conservative understanding. Another conclusion of the study is that the series and the characters represent the conservative family structure. In addition, it has been concluded that the conservative family men in the series are depicted as disloyal, which is incompatible with the social family structure, and that this situation is inappropriate for both the people who continue their lives as conservatives and the social structure.

Keywords: Conservatism, Family, Conservative Family, TV Series

1. GİRİŞ

Televizyon ilk zamanlarda enformasyon akışı sağlayan bir araç işlevi görürken zamanla insanların yaşam biçimlerini, inanışlarını ve kültürlerini etkileme gücüne ulaşarak hem bireysel hem de toplumsal anlamda önemli değişimlerin kaynağı olmuştur. Görsel ve işitsel özellikleri sayesinde etkileme gücü yüksek olan televizyon bir taraftan toplumdan beslenerek toplumu yansıtırken diğer taraftan toplumu yönlendirmektedir. Toplumsal gerçekliği kendine referans alarak farklı anlatılar aracılığıyla gerçekliği kurgulayarak yeniden üretmektedir. Televizyon anlatılarında gerçeklik ile kurulan ilişkiye bakıldığında bu metinlerin taşıdığı mesajlar ve inşa ettiği anlamlar bağlamında sadece görsel-işitsel olarak basitçe kurgulanmış metinler olmadığı görülmektedir.

Gerek konusu gerek karakterleri gerekse zaman ve mekân kurgularıyla gerçekliğin temsilini sunan televizyon dizileri izleyicinin gerçekliğe dair algısını dönüştürmekte ve toplumsal sistem içerisinde egemen kılınmak isteneni meşrulaştırarak gerçekliği yeniden yaratmaktadır. Bu bağlamda dizilerin toplumsal temsile biçim verme noktasında önemli anlatılar olduğunu söylemek mümkündür. Televizyon dizileri temelde kapitalist sistem içerisinde ticari bir kazanç sağlamak amacıyla üretilse de içerikleri sayesinde bireylerin bilinçleri ve davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Karakterlerin tutum ve davranışları, olaylar karşısındaki tavır alışları, iyi ve kötünün temsili, ideal düşünce biçimleri vs. ile anlam inşa edilerek değerler oluşturulmaktadır. Geniş bir izleyici kitlesine sahip olan dizi filmlerin algı oluşturarak değer üretmesi ve yaymasından dolayı bu dizilerin değerleri nasıl ele aldığı, anlamı nasıl inşa ettiği önemli olmaktadır (Erdoğan ve Alemdar, 2010).

Televizyon anlatıları içerisinde en fazla reiting'e sahip dizi filmler, var olan, etkilenilen veya yaratılmak istenen kültürel zenginlikleri içerisinde barındırarak uzun vadede bireyler dolayısıyla toplum üzerinde önemli bir kültürleme işlevi görmektedir. Bu bağlamda dizilerde yer alan karakterlerin, olayların, ideolojik düşüncelerin ele alınışları, sunuş şekilleri önem arz etmektedir. Dizilerin kültürleme işlevi kültürel hayat içerisinde yeni algılar, yaşam tarzları ve davranış şekillerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada dizi filmlerde muhafazakâr değerlerin sunuş biçimlerinin ortaya konulması zaman içerisinde toplumun hangi perspektiften kültürlendirilmeye çalışıldığını görmememiz açısından önem teşkil etmektedir. Çalışmada Muhafazakâr aile yapısına dair kodların diziler bağlamında nasıl temsil edildiği üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede ailenin reisi ve erkeğin konumu, kadının konumu gibi temalar üzerinden muhafazakâr aile ilişkin veriler elde edilmeye çalışılmıştır.

2. TOPLUMSAL YAPI

2.1. Temel Yapıtışı Aile

Aile toplumsal düzenin oluşmasında ve sürdürülmesinde en önemli kurumların başında gelmektedir. Sağlıklı toplumun temelleri sağlıklı aile yapılarıyla atılmaktadır. Toplumun ana kurumlarından biri olan aile mahrem alanda bireylerin karşılıklı ilişkilerine dayandığından dolayıdır ki bireylere kendilerine ait özel bir sosyal alan üretmektedir (Akın, 2012:4). Dolayısıyla aile en önemli sosyal çevre alanlarından biri olarak mikro toplum şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Aile nedir? sorusuna verilecek ilk yanıt genellikle "anne, baba ve çocuklardan oluşan birim" olmaktadır. Aile denildiği zaman aklımıza gelen bu tanımlama aileden ziyade çekirdek aile kavramını tanımlamaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından "evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik; aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü" olarak tanımlanan aile kavramı farklı kaynaktan ise "...biyolojik ilişkiler çerçevesinde insan neslinin devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk olarak ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli bir biçimde düzenlendiği, toplumun maddi ve manevi değerlerinin nesiller boyu aktarımını sağlayan, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal vb. yönleri bulunan toplumsal bir birim" olarak tanımlanmaktadır (Sayın, 1990:2). Toplumun ayakta tutan temel unsurlardan biri olarak da nitelendirilen aile kurumu, insan türünün üremesi ve sürdürülmesi gereksiniminin sonucu olarak değerlendirilmektedir. Üretim ve tüketimde bulunmak, çocukların toplumsallaştırılması ve eğitimi, güvenlik, duygusal ihtiyaçların giderilmesi gibi birçok işlev ile özdeşleştirilen aile toplumdaki en köklü yapılardan biri olarak toplumun temsilcisi görevini üstlenmektedir (Tezcan, 2000:13).

Tüm toplumlarda ortak kurumların başında gelen aile tarihsel süreç içinde ekonomik, kültürel, siyasi ve dini nedenlere bağlı olarak farklılar göstermiş ve bu çerçevede tanımları da değişmiştir. Özellikle farklı üretim biçimlerine bağlı olarak avcı ve toplayıcı toplumun, tarım, sanayi ve sanayi sonrası toplumlarının ortaya çıkması aile yapısının değişmesine ve ailenin farklı pratiklerle karşımıza çıkmasına neden olmuştur (Adak, 2011: 35-36).

Avcı ve toplayıcı dönemde kadının toplayıcılık yapması ve tahıl yetiştiriciliğini öğrenerek ailenin geçimini garantiye alması kadının toplumsal statüsünü yükseltmesinin yanında, erkeğe göre daha fazla güce sahibi olmasını, dolayısıyla mevcut düzende de ön plana çıkmasını sağlamıştır. Yani ailede erk kadın olmakta ve miras anneden kız çocuğuna geçmekte, soy anne tarafından belirlenmekte, erkek ikinci planda kalmaktadır. Avcı toplayıcı toplumdan sonra ortaya çıkan tarım toplumunda ise toprağa yerleşilmesi ve hayvanların evcilleştirilmesiyle üretim araçlarının gelişmesi emek gücüne duyulan ihtiyacı arttırmış ve bu emek gücü erkekler tarafından sağlanmıştır. Böylece ailede erk babaya geçerek babaerkil toplum yapısının kurulmasına neden olmuştur. Sanayi devrimiyle birlikte kapitalist üretim biçiminin devreye girmesi fabrikaları en önemli üretim aracı olarak ön plana çıkarmıştır. Bu durum yeni üretim araçlarına sahip olan kapitalist sınıf ve emeklerini satarak geçimini sağlayan işçi sınıfının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sanayi toplumlarında toplumun ekonomik üretimini sağlayan en küçük birim olarak görülen aile çekirdek aileye doğru evrilmiştir. Çekirdek ailenin ise burjuvaziler arasında çıktığı, bu ailelerde geçim sermaye sahibi baba tarafından sağlanacak olduğundan dolayı evin erki de baba olarak görülmekte, kadın ise kocasının toplumsal statüsüne uygun bir şekilde ve toplumun kendisinden beklediği roller çerçevesinde evinin düzeni ve çocuklarının bakımından sorumludur. Sanayi sonrası toplumlarda ise bilgi teknolojisinin gelişmesiyle birlikte kadınlarda çalışma hayatı içerisinde yer alması aile içindeki ilişki dengesini değiştirmiştir. Aile içindeki güç ve otorite dengesi eşitlikçi bir yapıya kavuşmuştur. Kadın, aile içi kararların alınmasında daha fazla söz hakkı elde ederken erkek, ev idaresi ve çocuk bakımı gibi kadına atfedilen görevlerin yerine getirilmesinde aktif bir rol oynamaya başlamıştır (Adak, 2011: 36- 37). Dolayısıyla aile yapıları toplumu temsil etmekle kalmamakta aynı zamanda farklı toplumsal yapıları ve bu yapıların dününü bugününü ve geleceğini anlayabilmemiz açısından önem teşkil etmektedir.

Toplumsal yapıdan etkilenerek değişimler gösteren aile kurumunun değişmeyen karakteristik özellikleri de mevcuttur. Ailenin evrensel olması, duygusal bir temele dayanması, şekillendirme özelliğine sahip olması, ailenin kapsamının sınırlı olması, sosyal yapıda çekirdek özelliği taşıması, sosyal kurullarla çevrili olması, üyelerinin sorumluluklarının olması ailenin değişmeyen özellikleri arasındadır (Gökçe,1990:207-209). Bu bağlamda ailenin hem devamlı hem de geçici bir doğası olduğunu söylemek mümkündür.

Ailenin birey ve toplum nezdinde önemine vurgu yapan yaklaşımlar yanında bu köklü yapının birçok toplumsal dezavantajlarının olduğuna dair eleştirel yaklaşımlar da söz konusudur. Feminist yaklaşıma göre patriarkal sistemde kadın ve çocukların ikinci plana atılmasının ve ezilmesinin en önemli nedeni ailedir (Gittins, 2012:12). Feminist akımın temsilcilerinden Dorothy Smith, ailenin hiçbir zaman üretime dönük işlevini kaybetmediğini, birebir pazar için üretim yapmasa da çağdaş ailenin ilke olarak kadınlar tarafından gerçekleştirilen çok çeşitli hizmet üreticileri olduğunu savunmuştur (Sayın, 1981:74). Çünkü kadınlar toplum tarafından kendilerine atfedilen ev içi hizmetlerini yerine getirerek aslında pazar için üretimin sağlıklı biçimde işleyebilmesine katkı sunmuşlardır. Feministlere göre aile, kapitalizmin ihtiyacı olan emeği üreten ve destekleyen bir yapı olmanın ötesinde ataerkilliği de yeniden üreten, inşa eden bir yapıdır.

2.2. Türk Aile Yapısı

Tüm dünyada evrensel bir işleve sahip olan aile kavramının toplumdan topluma, dönemsel olarak farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Aile yapısının şekli, büyüklüğü, değerleri tarihsel süreç içerisinde dönemin şartlarına göre değişime, dönüşüme uğramıştır. Aynı şekilde Türk toplumunda da yaşanan dönemin şartlarına göre aile yapısının niteliklerinin değiştiği görülmektedir. İslamiyet öncesinde göçebe yaşam tarzının, İslamiyet'in kabulüyle birlikte dini anlayışın ve Cumhuriyet sonrasında ise modernleşme hareketlerinin Türk aile yapısı üzerindeki etkili olduğu görülmektedir (Elitaş ve Keskin, 2016: 555). Göçebe Türk ailesi, küçük aile özelliğinde, çekirdek aile yapısına sahip olmakla birlikte kadın-erkek eşitliğinin olduğu göçebe Türklerde tek eşlilik esastı ve nadiren de olsa çok eşliliğe de rastlanılmaktaydı. Kadın özgür buna karşın iffetine ve namusuna oldukça düşkündür. Kadın ve erkek devlet işlerini birlikte yürütmekteydi (Tezcan, 2000: 17). Türk ailesi İslamiyet'ten önceki dönemde karı, koca ve çocuklardan oluşan çekirdek aile tipine uygun yapıya sahiptir. Çekirdek aile küçük aile olarak da tanımlanmaktadır. Bu aile yapılarında kadın erkek ile aynı haklara sahiptir ve bu yapı onların özgür bireyler yetiştirme imkânına sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca evlilik çağına gelen çocuklar evlendikten sonra kendileri için yeni kurdukları yuvalarına gitmekte ve kendi ailelerini oluşturmaktadır (Kuran'dan akt Sarıtaş, 2010: 34).

İslamiyet'in kabulüyle birlikte Türk aile yapısında, İslâm'a ait dinî, ahlâkî ve hukukî kurullar çerçevesinde değişimler yaşandığı gözlemlenmektedir. Toplumsal hayatı düzenleyen İslamiyet bir din olarak aileye dair birçok hükme sahiptir (Tezcan, 2000:11). İslam dinine göre insan yaratıldığı andan itibaren aile ortamında bulunmaktadır ve yaradılışından dolayı belli bir olgunluğa geldiğinde bir aile kurma ihtiyacı hisseder. Nikah ile ilgili hadislerde "Allah Resûlü, "Ey gençler topluluğu! Evlenme imkânı bulanınız evlensin.

Çünkü evlenmek, gözü haramdan çevirmek ve iffeti korumak için en iyi yoludur...” ifadeleri İslam dininde aile kurmanın önemi ortaya koymaktadır. Toplum düzeninin sağlanmasında en önemli unsurlardan biri de dindir. Dini değerlerin korunmasında ise ailenin rolü oldukça büyüktür. Hem dinin hem de ailenin varlığını sürdürebilmesi bu iki yapının karşılıklı ilişkisine bağlıdır. Bu bağlamda İslam dininde ailenin korunması, aile içinde sağlıklı bireylerin yetişmesi, aile bireylerinin İslam dininin emir ve buyruklarına en uygun şekilde yaşaması ve bunun kuşaklar arasında aktarılması amacıyla aile içi roller ve ilişkiler ayetler ve hadisler çerçevesinde belirlenmiştir (Selman, 2018: 8). Tahrim süresinde 66/1 de çiftler arasındaki ilişkilerin ölçüsünün ne olacağına dair hükümlerin Allah tarafından belirlendiğinin bilinmesiyle aile içerisindeki sorunların kendiliğinden çözüleceği belirtilmektedir.

Türklerin İslamiyet’i kabul etmesi ve yerleşik hayata geçmesiyle birlikte aile anne boyundan baba boyuna geçmiş, kadın ve erkeğin rolleri netleşmiş, aile yapılanmasında ataerkil sistem kendini göstermeye başlamıştır. Ataerkil anlayış çerçevesinde aile içi ilişkilerde erkeğin aile içerisindeki diğer bireylere karşı yetkisi artmış, erkek evin karar merci olarak görülmeye başlanmıştır (Keskin ve Elitaş, 2016: 556).

Cumhuriyet’in ilk yıllarına kadar Türk aile yapısının en karakteristik özelliğinin ataerkil geniş aile olduğu bilinmektedir. Cumhuriyetle birlikte en köklü toplumsal değişimlerden biri olan modernleşme sürecinde Türk aile yapısı modern zamanların etkisinde kalarak biçimlenmeye başlamıştır. Özellikle 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunu’yla birlikte geleneksel değerlere eklenen modern unsurlar Türk aile yapısına özgün niteliklerin büyük oranda değişmesine yol açmıştır. Medeni Kanun erkek karşısında kadının statüsünü yeniden yükseltmiş ve erkekle eşdeğer bir kimlik kazanmasını sağlamıştır (Türkdoğan, 2008: 438). Hem aile hem de kamusal yaşamda erkeğin gerisinde konumlandırılan kadın siyasal, ekonomik ve sosyal alanda yeniden görünür olmaya başlamıştır. Kadınların görünür olmaya başlaması, özgürleşmesi modern çekirdek ailenin oluşmasında itici güç olmuştur. Modern yaşamın dinamikleri çerçevesinde Türk aile yapısında, geniş aileden çekirdek aileye doğru bir geçiş görülse de aile içerisinde eril anlayışın belirleyici özelliği korunmuştur.

2.3. Muhafazakâr Anlayışın Aileye Bakışı

Thomas Fleming’e göre aile beşeri toplumun nihai temeli, hür bir toplumun hakiki dayanağı ve asli bir toplumsal kurumdur (Akdoğan, 2003:56-57). Toplumun en küçük yapı taşı olarak görülen aile, toplumsal değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında temel unsur olarak görülmektedir. Aile sosyolojisi kapsamında aileye dair yapılan ilk tanımlama “Üretim, tüketim ve paylaşımın ortaklaşa yapıldığı, akrabalarla bir arada yaşandığı ve çok çocuklu bir yapının hâkim olduğu geniş aile” şeklindedir. Geniş aile yapısına ise kültürel değerlerin ve geleneklerin ön planda tutulduğu toplumlarda rastlanılmaktadır. Bu yapı içerisindeki bireylerin çeşitli kişilik ve aidiyetler geliştirmesi, topluma bağımlı kalmadan karar alma ve verme bilincine sahip olması pek mümkün değildir. Muhafazakârlar toplumun varlığını koruyabilmesi ve toplumdaki ayrışmaların önüne geçilmesi adına geniş aile yapısının muhafaza edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Dolayısıyla “en önemli toplumsal kurum olduğunu ileri sürdüğü ailenin muhafazasına dair politikalara önemli bir rol” atfetmektedir. Muhafazakârlar aileye gereken değerin verilmemesi durumunda bütünleşmiş toplumsal yapının yerini, ortak toplumsal değerlerden uzak, birbirine yabancılaşmış bireylerden oluşan bir toplumsal yapıya bırakacağını savunmaktadır (Barry, 1989: 102). Bireyden ziyade toplumu önemseyen muhafazakâr anlayış, bireyler arasındaki bağların güçlü olduğu, modernleşme öncesi toplumdaki geleneksel aile yapısının toplumun bütünlüğü açısından önemli olduğunu düşünmekte ve geleneksel geniş aile yapısını desteklemektedir (Doğan, 2013).

Muhafazakâr anlayışa göre din, gelenek ve aile toplum düzeninin sağlanması adına korunması gereken en önemli kurumlardır. Muhafaza edilmesi gerekenlerin başında ise aile gelmektedir. Çünkü aile geleneklere en fazla bağlı olan kurum olarak düşünülmektedir. Muhafazakâr anlayışın aileye bakışı ataerkil yapılanmayı destekleyici nitelikte olmakta, aile içi dinamiklerde ataerkil anlayışın belirleyici özellikleri korunmaktadır (Duman, 2012:43-44). Comte ve Bonald’ a göre “Meşru aile ataerkil özellikte, istikrarlı, köklü bir niteliğe sahip olmalı ve ailede boşanma söz konusu olmamalıdır. Toplumsal bütünlüğü sağlayan, toplumun atomize olmasını önleyen temel kurum ataerkil ailedir.” (Aktaran. Bottomore ve Nisbet, 2014: 135-137). Ataerkil aile erkeğin iktidarının tartışmasız olarak kabul edildiği, neslin erkekler üzerinden devam ettiği, babanın verdiği, kararlara ailenin tüm üyelerinin itaat ettiği aile yapısını ifade etmektedir. Bu aile yapısı içerisinde erkek ekonomik gücün tek temsilcisidir. Ataerkil yapıda erkek, ekonomik güce bağlı olarak aile içerisindeki otoritesini kaybetmemek adına, kamusal alanda hem kadına hem de erkeğe uygun olabilecek pek çok işi yüklenerek kadını ev içerisinde konumlandırılmaktadır.

Sanayi devrimine kadar üretim, ailedeki tüm bireyler tarafından evde yapılmış, her birey işçi olarak çalışmış ve kazanılan tüm gelir babanın egemenliğinde yönetilmiştir. Teknoloji alanında yaşanan önemli gelişmeler beraberinde iş gücünün hanelerden fabrikalara doğru kaymasına, tüm aile fertlerinin fabrikalarda çalışmasına yol açmış. Dolayısıyla kadınlar da artık kamusal alanda görünür olmaya başlamıştır. Ekonomik olarak bağımsızlığını ilan eden kadın aile içerisinde söz söyleme hakkına sahip olmuştur. Oysaki muhafazakâr anlayışta kadının yeri evidir. Kadın, ev işlerinden, çocuklarının eğitiminden ve eşinin bakımından sorumludur. Kadını evinden çıkarabilecek bir mesleğe sahip olması; evini, çocuklarını ve eşini ihmal etmesi demektir, bu da ailenin sağlıklı bir şekilde ayakta kalmasının önündeki en büyük engel olarak görülmektedir. “Erkeğin evdeki otoritesinin sarsılması, ailenin parçalanması ve dolaylı olarak da toplumun parçalanması” anlamına gelmektedir. Muhafazakâr anlayış, otorite ve hiyerarşinin reddinin, aile yapısının çözülmesiyle sonuçlanacağını düşündüğü için kadını daha çok evde konumlandırmaktadır (Akın, 2012: 6). Kadının aile içi sorumluluklarını yerine getirmesi, aile ekonomisine katkı sağlamasından daha önemli görülmektedir. Eğer kadının çalışması söz konusuysa kadın ailesinin ve evinin sorumluluklarını aksatmayacak şekilde kendine uygun bir işte çalışabilmektedir. Ya da kız çocukları bu durumu göz önünde bulundurarak meslek seçimi ona göre yapmaktadır.

Toplumsal yapının temeli olan aile, muhafazakâr anlayışa göre toplumsal ahlakın edinilmesinde ve muhafaza edilmesinde de önemlidir. Çünkü birey, toplumsal ahlaki değer yargılarını, öncelikle aileden öğrenir. Dolayısıyla bireyin değer yargıları, hayata bakış açısı, inancı, tutum ve davranışları aile içerisindeki bireylerin sahip olduğu değer yargıları ile örtüşür ve birey içinde doğup geliştiği kültürü içselleştirmiş olur. Muhafazakâr anlayışın aileden beklediği kadın ve erkeğin üstlendikleri rolleri yerine getirirken ait oldukları kültürün, özellikle dinin aileye dair belirlediği esaslara uymalarıdır.

Aile içerisindeki tutum ve davranışlarını dini esaslara göre düzenleyen bireyler birbirlerine karşı daha dürüst, saygılı, sadakatli, uyumlu, affedici ve anlayışlı olmakta, böylelikle aile içi ilişkiler sağlıklı bir şekilde devam etmektedir (Lambert ve Dollahite, 2006: 441). Dini esaslara göre çiftler arasındaki ilişkinin güzel olması adına çiftlerin dikkat etmesi gereken en önemli iki unsur sadakat ve nezakettir. Daha önce de belirtildiği gibi sevgi, saygı, itaat, birliktelik, fedakârlık, paylaşma, yardımlaşma ve dayanışma gibi toplumun beklediği davranışların kazanıldığı kurumdur. Aile içerisinde anne ve babanın birbirine karşı olan davranışları çocuklara rol model olmakta, aile içerisinde kazanılan tutum ve davranışlar böylelikle kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.

Muhafazakâr anlayışta toplumun varlığını sürdürebilmesi için bireylerin evlendikten kısa bir süre sonra çocuk sahibi olması gerekmektedir. Çünkü tam bir aile olabilmek ancak çocuk sahibi olmakla mümkündür. Çocuklar taklit ve koşullanma yoluyla geleneğin, dini ve ahlaki değerlerin aktarıcısı olmaktadır. Yapılan araştırmalarda muhafazakâr bireylerin %33,8 oranında iki, %32,1 oranında ise üç çocuk sahibi olmak istedikleri görülmektedir (Doğan,2016: 186). Çocuklarda kadınlar gibi baba otoritesi altında babanın emir ve yasaklarına itaat etmek durumundadır. Çocuk kaç yaşında olursa olsun babanın erkini baba ölene kadar tanımak zorundadır. Ayrıca muhafazakâr anlayış geleneksel geniş aile yapısını desteklediğinden ötürü erkek çocuklarının evlendikten sonra aileyle yaşamasını normal karşılanmaktadır. Çalışmada muhafazakâr aile kodlarına dair veriler son dönemlerde televizyon dizileri aralarında reyting yapan ve aile temasını işleyen “Kızılıçık Şerbeti” üzerinden incelenmeye çalışılacaktır.

3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Medyanın, toplumsal değerlere dair zihinlerde ortak tutum ve davranış kalıpları oluşturarak, toplumu kültürlendirme çerçevesinde işlev gördüğü yapılan çalışmalarda ortaya konulmaktadır. Bu çalışmalardan biri Gebner’in “Ekme Kuramı” yaklaşımıdır. Gebner’e göre medya uzun dönemde insanların tutum ve davranışlarını değiştirme, dönüştürme gücüne sahip olduğunu, belirli tutumları ve düşünceleri ekip yetiştirerek toplumun gerçeklik algısını biçimlendirdiğini belirtmektedir. Bu çerçevede çalışmanın amacı muhafazakâr aile kodlarının medyada nasıl temsil edildiği, insanların zihinlerine nasıl ekildiği ve kültürlendirilmeye çalışıldığını ortaya koymaktır.

Çalışmanın evrenini aile temasını ele alan Türk televizyon dizileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise muhafazakâr aile yapısına dair kodları içerisinde barındıran “Kızılıçık Şerbeti” dizisi oluşturmaktadır. Örneklem kapsamında analize tabi tutulacak bölümler ise olasılıksız örnekleme türlerinden biri olan amaca yönelik örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Araştırmacı çalışma evreni içerisinden örneklem belirlerken amacına bağlı olarak amacını en iyi şekilde temsil edecek örneklem seçimini yapmaktadır (Marczyk vd., 2005). Bu çerçevede çalışmada evreni temsil etmesi açısından dizi bölümleri belli bir kota ölçüsünde alınarak örnekleme dahil edilmiş ve evrenin küçük bir modeli oluşturulmaya çalışılmıştır. Dizi en son 7 Haziran 2024 tarihinde yayımlanan 66. Bölüm ile sezon finali

yapmıştır. Tüm bölümler analiz kapsamına alınamayacağı için toplam bölüm sayısının %10'una denk düşecek şekilde toplamda 7 bölüm belirlenerek analize tabi tutulacaktır.

Çalışmada verilerin elde edilmesi aşamasında içerik analizi türlerinden biri olan kategorisel analiz tekniği kullanılmıştır. Kategorisel analiz ana hatlarıyla, belirli bir iletinin öncelikle çeşitli birimlere bölünmesi, sonrasında ise bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde incelenmesini ifade etmektedir. Kategorileendirme ve içerik analizi, iletilerin kodlanması yani anlamlandırılması işlemidir (Ültay vd., 2021). Çalışmaya dair kategoriler ailenin reisi ve erkeğin konumu, kadının konumu şeklinde oluşturulmuştur. Daha sonra elde edilen veriler yorumlanarak muhafazakâr Türk aile yapısının medyada nasıl temsil edildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3.1. Kızılılık Şerbeti Dizisinin Bulguları

Yönetmenliğini Hakan Kırvavaç'ın yaptığı, senaryosunu Melis Civelek ve Zeynep Gür'ün yazdığı Kızılılık Şerbeti dizisi 28 Ekim 2022 tarihinde Show Tv ekranlarında izleyicisiyle buluşmuştur. Dizi, holding sahibi muhafazakâr Ünal ailesi ile seküler yaşamı benimsemiş Aslan ailesi arasında yaşanan ilişkiler üzerine kurgulanmıştır. İki ailenin çocuklarının evlilikleriyle başlayan ilişkiler, aileler arasındaki kültürel çatışmalar üzerinden ilerleyerek muhafazakâr ve seküler yaşam arasındaki farklılıkları ve çatışmayı ortaya koymaya çalışmaktadır. Dizide muhafazakâr yaşamın temsilcileri olarak karşımıza çıkan karakterler Ünal ailesinde baba Abdullah, anne Pembe, oğulları Mustafa ve Fatih, kızları Nursema, damatları Umut, gelinleri Nilay, amca Ömer ve oğlu Metehan'dır. İlerleyen bölümlerde ise Fatih'in ikinci eşi olarak Görkem karakteri ve ailesi diziyeye girmektedir. Görkem ve ailesi de muhafazakar aile yapısına sahip bir aile olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.1. Aile yapısı

Muhafazakâr anlayış aile yapısının zarar görmesiyle birlikte bütünleşmiş toplumsal yapının ortadan kalkacağını, ortak toplumsal değerlerden uzaklaşılacağını dolayısıyla birbirine yabancılaşmış bireylerden oluşan bir toplumun meydana geleceğini savunmaktadır (Barry, 1989: 102). Modernlikle birlikte aile yapısının atomize olduğunu, bireysel ve heterojen bir hale geldiğini belirten muhafazakârlar, geleneksel geniş aile yapısının toplumdaki bireyselleşme ve parçalanmaların önüne geçmek adına muhafaza edilmesini dile getirmektedir. Geniş aile aynı hane içinde birden fazla karı-koca ve çocuklarıyla, evlenmemiş büyüklerin de bulunabileceği aile şekli olarak tanımlanmaktadır (Sezal, 1997:14). Geleneksel geniş ailelerde babadan torunlara doğru yatay ve dikey şekilde genişleme söz konusudur. Aile bireyleri evlendikten sonra da geçici bir süre ya da sürekli olarak aileyle birlikte aynı hanede kalmaya devam etmektedir (Doğan, 2015: 190). Dolayısıyla geniş aile, geniş aile ilişki bağlarına dayanan bir sistem olarak değerlendirilebilir.

Kızılılık Şerbeti dizisinde muhafazar aileyi temsil eden Ünal ailesinin tam olarak muhafazakâr anlayışın desteklediği gibi geniş aile yapısına sahip olduğu görülmektedir. Aile ilk bölümde anne (Pembe Ünal), baba (Abdullah Ünal) ve büyük oğlan (Mustafa Ünal), küçük oğlan (Fatih Ünal), kızları (Nursema Ünal) ve Mustafa'nın karısıyla (Nilay Ünal) birlikte 7 kişilik bir aileden oluşmakta iken ilerleyen bölümlerde Mustafa'nın Doğay'la evlenmesi ve iki çiftinde çocuk sahibi olmasıyla dokuz kişilik, muhafazakar anlayışın desteklediği geniş aile yapısına dönüşmüştür. Geleneksel geniş ailelerde olduğu gibi dizide de evlenen çocuklar ayrı bir eve taşınmak yerine aileleriyle birlikte oturmaya devam etmektedir. Görüldüğü üzere dizide muhafazakar anlayışın desteklediği geleneksel geniş aile tam anlamıyla temsil edilmektedir.

Muhafazakâr anlayışta birlik olmak, ilişki bağlarının kuvvetli olması, aile bireylerinin olaylar ve durumlar karşısında birlikte hareket etmesi, birbirlerini desteklemesi toplumsal yapının bütünlüğü için önem teşkil etmektedir. Dizinin ikinci bölümünde doğanın annesi Kıvılcım'ın dünürleri tarafından yemeğe davet edilmektedir. Ömer'in yemeğe geleceğini söylemesi üzerine şaşkına dönen Kıvılcım'ın "Yemeğe sen de mi geleceksin?" Sorusuna Ömer'in "Evet. Biz koloni halinde yaşarız, her yere birlikte gider geliriz. Bir nevi tarikat gibi düşün" diye cevap vermesi muhafazakâr anlayışın birlik olma, birlikte hareket etme, beraber olma düşüncesini destekler niteliktedir.

Muhafazakâr anlayış akrabalık ilişkilerine de ayrıca önem atfetmektedir. Doğa ve Fatih'in düğün hazırlıkları sırasında çıkacak olan aksaklıkların akrabalar tarafından nasıl karşılanacağına dair kaygıların yaşanması, akrabalara mahcup olmamak için verilen çabalar akrabalık ilişkilerinin ne denli önem verildiğini göstermektedir. İkinci bölümde Kıvılcım ve ailesinin dünürlerinin evine yemeğe gittikleri gece, Abdullah Bey ve Kıvılcım arasında gerginlik yaşanmakta, Pembe hanım ise gerginliğin son bulması için Nursema'yı Kıvılcım Hanımın makamına gidip özür dilemek için ikna etmeye çalışmaktadır. Nursema ve Pembe arasında geçen konuşmada Nursema'nın babasına kafa tutan Kıvılcım'ın yanına gitmek

istemediğini söylemesi üzerine Pembe “Kızım bizim dün akşamki meseleyi çözmemiz lazım. Akrabalara söyledik şu işi bir an önce yapalım, kızın karnı belli olmaya başlayacak” ifadelerini kullanması akrabalık ilişkilerinin önemsendiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca Doğa’nın teyzesi Alev’le tanışan Nursema’nın Alev’in açık giyiminden rahatsız olup Doğa’ya “...teyzen bu mu? Düğüne de bunun gibi bir kılıkta mı gelecek? Sen konuş, olmadı annen konuşsun. Her yer her yerde” demesi akrabaların düşüncelerinin kendileri için ne derece önemli olduğunu göstermektedir. Yine Nursema’nın annesi Pembe hanıma durumu anlatırken “Anne biz bu düğünü nasıl yapacağız? Babamın iş arkadaşları bizim akrabalar ne der?” ifadelerini kullanması hem sosyal çevrelerinin hem de akrabalarının kendileri hakkında düşüncelerinin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sahnelerde muhafazakâr anlayışın toplumun bütünlüğünün korunması adına desteklenen kollektif yaşamın önemine vurgu yapılmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi dizide temsil edilen aile yapısı tam olarak muhafazakâr anlayışın desteklediği geniş aile yapısını yansıtmaktadır.

3.1.2. Aile Reisliği ve Erkeğin Konumu

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğü aile reisini “kanunlara göre aile yükümlülüğünü taşıyan kimse” şeklinde tanımlamaktadır. 2001 yılında kabul edilen 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 186. Maddesinde ise eşlerin evlilik birliğini beraberce yönetebileceği ibaresine yer verilerek aile reisliği kavramını değiştirmiştir. Ancak Türk aile yapısında hala evin reisinin baba olduğu konusunda ortak bir kanaat vardır.

Muhafazakâr anlayışın aile dair bakışı ataerkil yapılanmayı destekleyici niteliktedir. Çünkü toplumun parçalanmasının önüne geçmek ancak ataerkil aile yapılanmasıyla mümkün olmaktadır. Ataerkil aile erkeğin iktidarının tartışmasız olarak kabul edildiği, neslin erkekler üzerinden devam ettiği, babanın verdiği, kararlara ailenin tüm üyelerinin itaat ettiği aile yapısını ifade etmektedir. Bu Ekonomik gücü elinde bulunduran erkek, ailesini kimseye muhtaç etmeyecek şekilde geçindirmek durumundadır. Maddi anlamda gücün babada olması onu ev içerisinde reis olarak konumlandırmaktadır. Baba evde son sözü söyleyen karar merci olarak görülmektedir. Kadın ve çocuklar babanın otoritesini kabul etmek ve babaya itaat etmek durumundadır. Çünkü baba hem kadın hem de çocuklar adına en iyi kararları verebilecek merkezi otoritedir.

Babanın aile içerisindeki görevi eş, baba olmak, ailenin geçimini sağlamak, satın alma ve dışarı ile ilişkileri belirlemektir. Eşlik rolü aile yaşam döngüsü içerisinde en önemli roldür. Bu rol çiftlerin maddi ve manevi anlamda birbirlerinin isteklerini karşılamak ve birbirlerine karşı sadık olmayı gerektirmektedir. Dizi de evin reisi konumunda olan kişi baba Abdullah Ünal’dır. Abdullah Bey holding sahibi varlıklı bir adamdır ve iki oğlunu ve kardeşini yanında çalıştırmaktadır.

Dizinin üçüncü bölümünde Doğa kocası Fatihe, düğün öncesi annesi, kardeşi, teyzesi ve anneannesi ile kız kızı yemeğe gideceklerini, annesinin de gelebileceğini söylemesi üzerine Fatih “Yok sevgilim annem gelmez. Daha doğrusu babam onun gece yalnız çıkmasını istemez” şeklinde cevap vermesi aile içerisinde babanın eşi adına karar verdiğini göstermektedir. Yine dizinin bu bölümünde Doğa’nın seçmiş olduğu gelinliğin açık olduğuna dair fikrini annesine beyan eden Nursema “Koskoca Abdullah Ünal’ın karşısına nasıl çıkaracaksın o kılıkla” demesi baba Ünal’ın fikirlerinin dışına çıkılmadığını açıklar niteliktedir.

Muhafazakâr anlayışın desteklediği geniş ailelerde aile reisliği babadan sonra oğula geçmektedir. Kıvılcım ve Pembe’nin arasında Doğa’nın gelinliği için çıkan tartışmanın Abdullah Bey’e yansıtılması sonrasında Abdullah Bey bu konuyu Fatih’le konuşmakta, Fatih’e karısına karşı nasıl tavır sergilemesi gerektiğini anlatmaktadır “...karını bu konuda uyarsan iyi olur....sen saydıracaksın onlara...bana bir şey olsa onlar (ailenin diğer bireyleri) sana emanet, gözüm arkada mı gideyim?...gerekirse daha az görüşsün (Doğanın ailesiyle görüşmesi) ” ifadeleriyle Abdullah Bey kendisinden sonra aile reisliği rolünü devralacak Fatihe ailede otoritesini nasıl koruyabileceğini anlatmaktadır. Abdullah Bey’in de ifade ettiği gibi ailenin reisi öldüğü takdirde aile reisi rolünü evdeki diğer erkeklerden biri üstlenmektedir.

Dizinin üçüncü bölümünde Doğa’nın kendi ailesiyle gece yemeğe çıkması konusunda yaşanan tartışma sonrasında Fatih babasının bu duruma kızdığını Doğa’ya ifade etmesi üzeri Doğa, “... Ya Fatih biz böyle on kişi bir arada mı yaşayacağız? Bizim ayrı evimiz hiç olmayacak mı? Sorusu üzerine Fatih’in “Bizim bir düzenimiz var. Abimin çıkmadığı evden ben çıkıyorum diyemem. Yakışık kalmaz, babam rahatsız olur” demesi erkek çocuklarının evlendikten sonra dahi babanın izni olmadan evden ayrılmasının söz konusu olmadığını desteklemektedir. Babanın otoritesinden korkan ailenin tüm fertleri babayı sınırlandırmamak adına tutum ve davranışlarına mümkün olduğunca dikkat etmek zorunda kalmaktadır. Dizide babanın aile reisliği rolü tam anlamıyla muhafazakâr anlayışın desteklediği şekilde temsil edilmektedir.

Muhafazakâr anlayışta aile içinde güzel geçimin sağlanması adına aile bireylerinin dini esaslar çerçevesinde hareket etmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu dini esaslardan biri de bireylerin birbirlerini aldatmaması ve birbirlerine karşı sadakatli olmasıdır. Oysaki dizide muhafazakâr erkekleri temsil eden karakterin eşlerini aldatmama, eşlerine karşı sadakatli olmaları gerektiği konusundaki esaslara uymadıkları görülmektedir.

Dizinin dördüncü bölümünde Abdullah Bey'in Doğa'nın teyzesi Alev'le yemeğe çıkması Abdullah Bey'in sadakatsizliğinin ilk belirtileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özür dilemek için Abdullah Bey'i yemeğe davet eden Alev'in Abdullah Bey'le şirkette neden kadın çalışmadığına dair konuşması sırasında Alev'in "...Dini bütün erkekler aldatmaz mı diyorsunuz?" sorusuna Abdullah Bey'in "Ailesine bağlı erkekler aldatmaz" şeklinde cevap vermesiyle aldatmanın dinle bağdaştırılamayacağına vurgu yapılmaktadır. Fakat İslami yaşam tarzında çiftlerin birbirleriyle güzel geçinmesi, sağlıklı, mutlu bir aile ortamı oluşması için dinin aileye dair belirlediği esaslar çerçevesinde hareket etmesi beklenmektedir. Bu esaslar sevgi, saygı, itaat, birliktelik, fedakârlık, paylaşma, yardımlaşma, güven, nezaket ve sadakattir. Abdullah Bey'in vermiş olduğu bu yanıt muhafazakâr anlayışın kendisinden beklediği tutum ve davranışın dışında kalmaktadır. Alev'in ifade ettiği gibi dini yaşamı benimseyen, dini bütün erkek ya da kadınların eşini aldatması söz konusu değildir.

Muhafazakâr bir erkek olarak Abdullah Bey'in aile dışında bir kadınla baş başa yemeğe çıkması eşi Pembe tarafından şaşkınlık ve sinirle karşılanmaktadır. Pembe akşam yemeği sırasında Abdullah Bey'in Alev'le yemeğe çıkmasından dolayı Abdullah Bey'e tepkilidir. Ailenin tüm bireylerine mantı ikramı yaparken Abdullah Bey'e kapuska yaparak Abdullah Bey'i cezalandırmaktadır. Dördüncü bölümün son sahnelerinde Pembe'nin aynı gün Abdullah Bey ve Alev'in Almanya gideceklerini öğrenmesi üzerine Sönmez Hanım ve Kıvılcım Hanım'a, Abdullah Bey ve Alev arasında bir şeyler olduğunu söylemesi Pembe'nin eşi Abdullah Bey'e karşı güvensizliğini ortaya koymaktadır.

3.1.3. Aile İçerisinde Kadının Konumu

Muhafazakâr anlayış kadının asli görevinin ailesine bakması ve ev işleriyle ilgilenmesi olduğunu savunmaktadır. Toplumun en küçük yapıtaşı olan ailenin sağlıklı bir şekilde varlığını devam ettirebilmesi sorumluluğu kadına verilmektedir. Dolayısıyla kadının evde kalıp evinin sorumluluklarını yerine getirmesi, kamusal yaşama katılarak ailenin bütçesine katkı sağlamasından daha önemlidir. Ev içi düzenin sağlanması, aile bireyleri arasındaki iletişimin sağlıklı şekilde işleyebilmesi annenin ev içerisinde varlığıyla mümkün olmaktadır.

Dizinin birinci bölümünde muhafazakâr aileyi temsil eden Ünal ailesinin kadın bireylerinin çalışmadığı, hepsinin evde konumlandırıldığı görülmektedir. Nursema Evde ev işlerini yapmak için çalışanlar olsa dahi Pembe ve Rümeyza'nın mutfakta yemek yaptığına rastlamaktayız.

Doğanın düğünü için Alev'in organizasyon şirketine giden Doğa, Nursema ve Alev arasında geçen konuşmada Alev'in Nursema'ya cool kelimesinin anlamını söylemesi üzerine Nursema'nın "biliyorum ben Amerika'da okudum" demesi üzerine Alev'in "...aaa ne güzel keşke o kadar okumuşken çalışsaydınız" diye cevap vermesi, sonrasında Nursema'nın "...isteseydim çalışırdı bu benim tasarrufumda olan bir şey" ifadeleri Nursema'nın Amerika'da eğitim almasına karşın evde oturmayı seçtiği görülmektedir. Her ne kadar eğitilmiş bir kadın olsa da eğitimi bittikten sonra Nursema' da ev içerisinde konumlandırılmaktadır.

Evde konumlandırılan diğer bir kadın ise aileye sonradan katılan Doğa'dır. Öncelikle Doğa'nın evlenmesiyle birlikte ilk göze çarpan şey kıyafetlerindeki değişim olmaktadır. Doğa daha muhafazakâr tarzda kıyafetler giymeye başlamıştır. Her ne kadar muhafazakâr niteliklere sahip olmasa da muhafazakâr bir aileye gittikten sonra bu ailenin kurallarına uyum sağlamaya çalışmaktadır. Doğa evlenmeden önce diş hekimliği okuyan bir öğrenci olarak karşımıza çıkmaktadır. Evlendikten sonra hamileliği gerekçe gösterilerek okuluna ara vermesi gerektiği söylenmiş ve evliliği boyunca Doğa çalışmayarak evde oturmuş, kamusal yaşamın dışında ev içinde konumlandırılmıştır. Boşandıktan sonra okuluna geri dönerek tekrar kamusal yaşam içerisinde görünür olmaya başlamıştır.

Üçüncü bölümde Nilay ve Nursema'nın Doğanın akşam yemeğe çıkması konusunda Pembeyi dolduruşa getirerek Doğanın gece dışarı çıkması konusunda kriz yaratmaya çalışmaktadırlar.

Nilay: Daha ilk günden kız isyan bayrağını çekti. Kocasını bıraktı gitti. Olacak şey mi?

Nursema: Ne diyeceğimi şaşırtdım. Fahit Bey'de iyice hanım köylü çıktı.

Nilay: Anne bil bakalım kıymetli gelinin şu an nerde?

Nursema: gelinin gece gezmesine çıkmışta onu diyor.

Nursema ve Nilay Doğanın ataerkil anlayışın kadına biçtiği rollerin dışına çıkmasından dolayı rahatsızlıklarını dile getirmekte ve hemcinsleri doğanın kuralların dışına çıktığı için cezalandırılmasını istemektedir. Ataerkil anlayışın kadının konumuna yönelik bakışını yeniden inşa etmektedirler. Fatihin Doğa'ya bu konuda kızamamasını, gece gezmesine izin vermesini Fatihin "Hanım köylü" oluşuna bağlayarak yine Fatihin de erkeklik rolünü yerine getirmediğine vurgu yapmaktadırlar. Ayrıca Nursema'nın gelinlik seçmeye gittiklerinde yaşanan olayı kendisine ve ailesine saldırı olarak değerlendirip babasına şikayet eder gibi anlatması, Doğa ve ailesine karşı negatif bir algı yaratmaya çalıştığını göstermektedir. Nursema ve Nilay'ın ailede iyi geçimin sağlanması için bireylerin birbirlerini sevmesi, anlayışlı olması, kıskanmaması, gıybet yapmaması gerektiğine yönelik dini esaslara uygun hareket etmediği görülmektedir.

Söylenenler karşısında şakına dönen Pembe'nin Fatihin yanına giderek "Senin karın nerde? ...Sen neden elalemin ağzına laf veriyorsun? Nilay içerde ballandıra ballandıra anlatıyor karının gece gezmesine gittiğini... oğlum babana ne diyeceğiz? Şimdi sofraya oturduğumuz anda başlayacak babanı doldurmaya." İfadelerini kullanması aile içi ilişkilerde samimi olunmadığını gelinleri olmasına rağmen Nilayın elalem olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Nilay karakteri aile bireylerini birbiriyle karşı karşıya getirmeye çalışan, kıskanç ve sinsi bir karakter olarak temsil edilmektedir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Hem görsellik hem de işitsellik özelliğine sahip olması, kullanılabilirlik açısından toplumun tüm kesimine hitap etmesi, kolay ulaşılabilen bir araç olması televizyonu diğer kitle iletişim araçlarından bir adım daha öne çıkarmıştır. Televizyonun birey ve toplum üzerindeki etkilerine dair ortaya atılan çalışmalarda televizyonun insanların tutum ve davranışlarını değiştirdiği savunulmaktadır. İnsanların nasıl düşünmesi gerektiği ne hakkında düşünmesi gerektiği konularında insanlara yol göstericilik yapan televizyon seyircisine sunduğu sonsuz iletiler sayesinde toplumsal bir aktör olarak işlev görmektedir.

Anlatım olanakları sayesinde kültürel değerleri en iyi şekilde temsil eden televizyon bir taraftan toplumu yansıtırken diğer taraftan toplumun şekillenmesinde rol oynaktadır. Televizyon metinleri içerisinde her ne kadar kurgusal olsa da dizi filmler seyirciler tarafından gerçek olarak algılanmaktadır. Dizi filmler, topluma dair olanı ve olması gereken fikir ve değerleri aktarmak için temsillere başvurmaktadır. Bu temsiller belli bir anlayış çerçevesinde inşa edilmekte ve uzun vadede düşünsel pratikleri şekillendirme gücüne sahip olmaktadır. Temsiller toplumda belirli değerleri ve inançları güçlendirmek adına başvurulan araçlar şeklinde kullanılmaktadır. Bu bağlamda televizyonda yer alan dizi içeriklerinin basit bir kurgudan ibaret olduğunu düşünmek büyük bir yanılgıdır.

Çalışma kapsamında ele alınan "Kızılık Şerbeti" dizisi muhafazakâr ailenin medyada nasıl temsil edildiği, muhafazakâr aileye dair ne gibi kodlar üzerinden toplumun kültürlendirilmeye çalışıldığı üzerinde durulmuştur. Dizide elde edilen bulgulara bakıldığında muhafazakâr anlayışın desteklediği geniş aile yapısı tam olarak temsil edilmektedir. Muhafazakâr bir aileyi temsil eden Ünal ailesi anne, baba üç çocuk, iki gelin ve iki torundan oluşacak şekilde geniş aile yapısına uygun bir aile olarak karşımıza çıkmaktadır. Evlenme çağına gelen erkek çocukların evlendikten sonra da aileyle birlikte kalması normal karşılanmaktadır. Muhafazakâr bir aile olarak aile reisliği, babanın otoritesinin meşruluğu, kadının ev içerisinde konumlandırılıp, ev işleri ve çocuklarının sorunlarıyla ilgilenmesi, kadının ve çocukların babaya itaat etmesi bunların tümü muhafazakar anlayışın istediği gibi olumlu şekilde temsil edilmektedir.

Dizide muhafazakâr karakterlere yönelik olumsuz temsillerin söz konusu olduğu görülmektedir. Özellikle muhafazakâr erkeklerin eşlerine karşı sadakatli davranmadıkları, gelenekler, toplumsal kabuller ve dini esaslara uygun olmayan bir yaşam tarzını benimseyerek kendilerine kadınlardan daha özgür bir alan yarattıkları görülmektedir. Gerçeklikte bu durum muhafazakâr anlayışın tasnif etmediği bir yaklaşımdır. Dizide evin reisi olarak Abdullah Bey'in gelinin teyzesiyle birlikte olması, Fatih'in Doğa'yı aldatması, Ömer'in Fatih'in dizinin ilerleyen bölümlerde evlendiği Görkem'le daha önce sevgili olması ve bunu Fatih'ten saklaması, Görkem'in evli olan abisi Gökhan'ın karısını Çimen'le aldatması, muhafazakâr erkeklerin eşlerini ya da sevgililerini aldatma potansiyelinin olduğu, muhafazakar erkeklere güven olmayacağı, sadakatlerinin sorgulanması gerektiği yönünde bir algı yaratılarak negatif temsil şeklinde sunulduğu görülmektedir.

Dizide muhafazakâr kadınlara yönelik negatif temsil söz konusudur. Muhafazakâr kadın karakterler her ne kadar İslami yaşam tarzını benimsemiş gibi görünse de dini hayatın kural ve kaideleri dışına çıktığı görülmektedir. Sevgi, saygı, fedakârlık, dayanışma gibi değer ve normlar aileyi bir arada tutan önemli unsurlardır. İslami esaslara göre ailenin sağlıklı bir şekilde ayakta kalabilmesi, devamlılığını sürdürmesi

bireylerinin bu değer ve normlara dikkat etmesiyle mümkün olmaktadır. Dizide muhafazakâr karakterler olarak Nursema ve Nilayın Doğaya karşı takındıkları tutum bu değerlerin dışında tutum geliştirdiklerini göstermektedir. Her iki karakterde Doğa'nın açıklarını, eksik yanlarını bulup pembe hanıma söyleyerek Doğaya karşı aile içerisinde olumsuz bir algı yaratmaya çalışmaktadırlar. Fatihin ikinci karısı Görkem'de yine negatif bir tutumla temsil edilmektedir.

Muhafazakâr yaşam tarzını benimsemiş, muhafazakâr bir aile yapısı içerisinde büyüyen Nursema ve Nilayın Doğaya karşı takındıkları kinci, dışlayıcı ve kıskanç tutumlar sergilemeleri, yine muhafazakar aile yetişen Görkem'in ailesinin yanında kapalı giyinmesi kamusal alana çıktığı anda açılması, içkili mekanlara gidip içki içmesi ve dans etmesi muhafazakâr kadınlara yönelik negatif bir bakış açısının oluşmasına sebebiyet vermektedir.

Sonuç olarak, "Kızılçık Şerbeti" dizisinin muhafazakâr aile yapısını yapı bozumuna uğratacak şekilde kodlar içerdiği, dizide muhafazakâr aile ve bireylerine yönelik negatif bir temsilin söz konusu olduğu söylenebilir. Dizi kapsamında çalışılacak konulardan bir diğeri ise dizide temsil edilen muhafazakâr bireylere yönelik alımlama çalışması olabilir. İzleyicilerin dizide temsil edilen muhafazakâr bireyleri nasıl algıladıkları, dolayısıyla toplumsal algının muhafazakâr anlayış çerçevesinde nasıl yönlendirildiğine dair verilere ulaşılmaktadır.

Özellikle dindar kesimin zengin gösterilmesi, lüks bir yaşam tarzına sahip olması, evin dekorunun dini motiflerin yanında şaşalı bir yaşam biçimini tasvir eder şekilde düzenlenmiş olması ve ağırlıklı olarak erkek dini kimliğinin bağlamından uzak bir şekilde aktarılması, hali hazırda dindar kesime yöneltilen bütüncül bakış açısından kaynaklanan klişeleri beraberinde getirebilir. Örneğin "tüm başörtülüler", "tüm dindar erkekler" gibi genellemeler, toplumsal algının yanlış yönlendirilmesine katkıda bulunabilir. Bununla beraber seküler bir din anlayışı çerçevesinde dini pratiklerin özünden uzak yorumlanmış olması, özellikle muhafazakâr erkeklerin yeri geldiğinde özel hayatlarına dini olanı karıştırmamaları dizide aktarılan diğer sorunlu sahalardır

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2011). *Toplumun Temel Yapı Taşı: Aile. Kurumlara Sosyolojik Bakış*, (Ed. Sevinç Güçlü). Kitabevi Yayıncılık.
- Akdoğan, Y. (2003). *Muhafazakâr Demokrasi*. Alfa Yayınları.
- Akın, M.H. (2012). 'Türkiye'de Muhafazakarlığın Direnme Odağı Olarak Aile, Muhafazakâr *Düşünce/Aile Dergisi*, 8(31), 3-20.
- Bayraktar, K.F. (2018). *İslamda Aile*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Barry, N. P. (1989). *Yeni Sağ*. (Çev. Cevdet Aykan). Tisimat Yayınları.
- Doğan, Ş. (2015). Muhafazakârlık, Aile ve Kadın (Çankırı Örneği). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 163-193.
- Doğan, Ş. (2016). Dindarlık-Muhafazakâr Aile Değerleri, *Araştırma İnceleme Dergisi*, 4(7), 159 – 188.
- Duman, M. Z. (2012). Toplumda Muhafazakarlık, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(4), 4-46.
- Elitaş, T. ve Keskin, S. (2016). Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, (9), 543-578.
- Erdoğan, İ ve Alemdar, K. (2010). *Öteki Kuram Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel bir Değerlendirmesi*, Pozitif Matbaacılık.
- Gittins, D. (2012). *Aile Sorguluyor*. (Çev. T. E.). Pencere Yayınları.
- Gökçe, B. (1990). *Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme, Aile Yazıları I- Temel Kavramlar, Yapı ve Tarihi Süreç*, (Der. Beylül Dikeçligil ve Ahmet Çiğdem), T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Lambert, N. M. ve Dollahite, D. C. (2006). How Religiosity Helps Couples Prevent, Resolve and Overcome Marital Conflict, *Family Relations*, 55 (4), 439-449.
- Marczyk, G., DeMatteo, D., ve Festinger, D. (2005). *Essentials Of Research Design and Methodology*. John Wiley & Sons Inc.

- Sarıtaş, E. (2010). Çin Kaynaklarına Göre Hunlarda Evlilik İle İlgili Gelenekler. *Doğu Araştırmaları Dergisi*, 5, 33-42.
- Sayın, Ö. (1981). *İnsan Faktörünün Sosyal ve Ekonomik Gelişmelerdeki Yeri ve Önemi*. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi*. Ege Üniversitesi Basımevi.
- Selman, A. (2018). Aile-Din İlişkisi ve Aile İçi Roller, *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 13-20
- Sezal İ. (1997). *Aile Nedir?* Başbakanlık Basımevi.
- Tezcan, M. (2000). *Türk Ailesi Antropolojisi*. İmge Kitabevi.
- Türkdoğan, O. (2008). *Osmanlı'dan Günümüze Türk Toplum Yapısı*. Timaş Yayınları.
- Ültay, E., Akyurt, H. & Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 188-201.